

FRÁSÖGN

af ársfundu Vestnorræna ráðsins í Nuuk á Grænlandi 30.–31. ágúst 2022.

Af hálfu Íslandsdeildar Vestnorræna ráðsins sóttu ársfundinn Steinunn Þóra Árnadóttir, formaður, Eyjólfur Ármannsson, varaformaður, Kristrún Frostadóttir, Þorbjörg Sigríður Gunnlaugsdóttir og Þórarinn Ingi Pétursson, auk Bylgju Árnadóttur, alþjóðaritarar.

Vivian Motzfeldt, ráðherra utanríkis- og efnahagsmála á Grænlandi, og Jenis av Rana, ráðherra utanríkis- og menntamála í Færeyjum, tóku þátt í umræðum undir yfirskriftinni *samstarf vestnorrænna landa við nágrannalönd sín*. Vivian Motzfeldt sagði frá nýlegum samstarfssamningi Grænlands við Núnávút-héraðið í Kanada. Með samningnum hefðu Grænendingar ítrekað vilja sinn til að vinna með nágrönnum sínum í vestri að sameiginlegum hagsmunamálum, þar á meðal menningar-, orku- og sjávarútvegsmálum. Hún hvatti til aukins vestnorræns samstarfs til vesturs en benti þó á að helsta hindrunin fyrir slíku samstarfi væru takmarkaðar samgöngur milli landsvæðanna. Þrátt fyrir að Núnávút væri nálægt Grænlandi á landakortinu væri ekkert beint flug þar á milli. Jenis av Rana fjallaði um áhrif innrásar Rússa í Úkraínu á samskipti Færeyinga við Rússa. Hann benti á að í kjölfar makríldeilunnar hefðu markaðir Evrópusambandsins lokast og þannig hefðu Færeyingar orðið mjög háðir viðskiptum við Rússa. Nú væri hins vegar öll áhersla lögð á samvinnu við vestræn lönd sem deildu viðhorfum og virðingu Færeyinga fyrir mannréttindum. Fiskveiðisamningar Færeyinga við Rússa rynnu brátt út og vonandi yrðu sönnunargögnin um stríðsglæpi Rússa í Úkraínu til þess að samningarnir yrðu ekki endurnýjaðir. Færeyingar hefðu einnig samþykkt aukið eftirlit NATO í lögsögu Færeyja með uppsetningu nýs radarkefís. Í umræðum sagði Steinunn Þóra Árnadóttir mikilvægt að vestnorrænu löndin stæðu vörð um náttúruna og legðu áherslu á að draga úr spennu á svæðinu. Aukin skipaumferð og heræfingar hefðu í för með sér mikla hættu á mengunarslysum í hinni viðkvæmu náttúru norðurslóða. Eyjólfur Ármannsson lagði áherslu á sameiginleg gildi norrænna þjóða og varaði við því að vestnorræn lönd yrðu of háð stórveldum sem hefðu ekki sömu gildi. Mikilvægt væri að styðja við Úkraínu í baráttu þeirra fyrir frelsi og sjálfsmynd sinni.

Fulltrúar samstarfsaðila Vestnorræna ráðsins ávörpuðu einnig fundinn. Bertel Haarder, forseti Norðurlandaráðs, fagnaði því að fundir Norðurlandaráðs færu í auknum mæli fram í Vestur-Norðurlöndunum. Þá ítrekaði hann mikilvægi norrænnar samvinnu og sagðist vona að hægt yrði að snúa við niðurskurði í menningarmálum á Norðurlöndum. Ingrid Fiskaa, 5. varaforseti Stórþingsins, sagði frá stöðu stjórn mála og efnahagsmála í Noregi og lagði áherslu á aukið mikilvægi norðurslóða fyrir stórveldi heimsins. Ásmundur Guðjónsson, framkvæmdastjóri Norræna Atlantssamstarfsins (NORA), kynnti starfsemi stofnunarinnar.

Fulltrúar landsdeilda gerðu ráðinu grein fyrir starfinu á liðnu ári og flutti Eyjólfur Ármannsson skýrslu Íslandsdeildar. Hann sagði sérstaklega ánægjulegt að fá að heimsækja færeysku sendiskrifstofuna í Reykjavík og ræða samskipti Íslands við Færeyjar. Eyjólfur fagnaði einnig framkvæmdum við nýja og stækkaða flugvelli á Grænlandi, sem myndu styrkja enn frekar samstarf vestnorrænu landanna.

Ársfundurinn samþykkti fjórar ályktanir sem verða sendar til ríkisstjórna og þjóðþinga landanna þriggja til umfjöllunar. Í þeirri fyrstu voru vestnorrænir ráðherrar, sem fara með málefni barna, hvattir til þess að halda samráðsfund á árinu 2023 þar sem þeir bæru saman reynslu og gögn landanna varðandi heilbrigði og líðan ungmenna. Í annarri voru ríkisstjórnir Vestur-Norðurlandanna hvattar til að bera saman stefnu landanna þriggja um ferðaþjónustu í þeim tilgangi að greina bestu starfsvenjur með tilliti til samþils ferðaþjónustu og

náttúruverndar. Í þeirri þriðju voru ríkisstjórnir Vestur-Norðurlanda beðnar um að skila Vestnorræna ráðinu sameiginlegum skýrslum um framfylgd ályktana Vestnorræna ráðsins. Lagt var til að utanríkisráðuneyti landanna þriggja myndu skiptast á að hafa umsjón með viðræðum milli ríkisstjórnanna og skýrslugerð til Vestnorræna ráðsins.

Fjórða ályktunin var lögð fram af Íslandsdeild og fjallaði um jafnréttismál út frá kynjajafnrétti og réttindum hinsegin fólks. Í ályktuninni voru jafnréttisráðherrar landanna þriggja hvattir til að halda fund á árinu 2023 til að bera saman bækur sínar um framfylgd áætlunar Norrænu ráðherranefndarinnar um jafnréttismál árin 2019-2024, þar á meðal viðauka við áætlunina um jöfn réttindi og möguleika hinsegin fólks. Þá voru ráðherrarnir hvattir til að leita lausna á mögulegum sameiginlegum vestnorrænum úrlausnarefnum á vettvangi jafnréttismála. Í breytingartillögu færeyskra þingmanna var lagt til að umfjöllun um hinsegin fólk yrði felld úr ályktuninni. Þingmennirnir sögðu málefnið það viðkvæmt í Færeyjum að það yrði erfitt að styðja þingsályktunartillögur byggðar á ályktunum Vestnorræna ráðsins á færeyska þinginu. Lýst var efasemdum um að hinsegin réttindi teldust til mannréttinda.

Steinunn Þóra Árnadóttir benti á að það að tryggja ákveðnum hópum mannréttindi tæki ekki réttindi af öðrum. Hún gagnrýndi málflutning þess efnis að geðræn vandamál meðal hinsegin fólks væru vísbending um óholla lifnaðarhætti. Ástæðan fyrir vanlíðan væri þvert á móti viðmót samfélagsins gagnvart hinsegin fólki. Þorbjörg Sigríður Gunnlaugsdóttir ítrekaði að í ályktuninni væri einungis verið að fylgja eftir samstarfssamningi sem gerður hefði verið á norrænum vettvangi. Ráðherrarnir væru beðnir um að deila reynslu sinni og ræða málefnið en ekki væri kveðið á um sérstakar aðgerðir. Krístrún Frostadóttir sagði nauðsynlegt að hægt væri að fjalla um hinsegin málefni á vettvangi ráðsins. Eyjólfur Ármannsson ítrekaði að jafnrétti væru grundvallarmannréttindi og Þórarinn Ingi Pétursson sagði allar manneskjur vera jafnar fyrir guði, ekki bara karla og konur heldur alls konar manneskjur. Ályktunin var að lokum samþykkt óbreytt.

Vestnorræna ráðið hafnaði tillögu frá meðlimi færeysku landsdeildarinnar um sameiginlega yfirlýsingu um lýðræði, hervæðingu og loftslagsmál á norðurlóðum. Yfirlýsingin þótti fjalla um utanríkismál, en þau liggja utan málefnasviðs Vestnorræna ráðsins þar sem danska konungsríkið fer með utanríkismál Færeyja og Grænlands.

Í almennum umræðum fjallaði Þórarinn Ingi Pétursson um þá miklu möguleika sem vestnorrænu löndin hefðu til að auka matvælaframleiðslu. Hægt væri að vinna að því í samvinnu milli landanna, t.d. væri hægt að auka útflutning á dýrafóðri frá Íslandi til Færeyja og Grænlands til að styðja við þarlandan landbúnað. Eyjólfur Ármannsson vakti máls á mögulegum fríverslunarsamningi milli landanna þriggja. Hann sagði mikilvægt að slíkur samningur yrði gerður á grundvelli hagsmuna allra landanna og að skýrt væri hvernig leyst yrði úr ágreiningi um túlkun hans. Krístrún Frostadóttir talaði um möguleikana í vinnslu sjaldgæfra jarðmálma á Grænlandi. Þeir málmar væru nauðsynlegir í ýmsa tækni í tengslum við græn umskipti, t.d. rafhlöður. Ef ráðast ætti í slíkan námugróft væri mikilvægt að reyna af fremsta megni að gera það á sjálfbæran og umhverfisvænan hátt.

Á ársfundi var samþykkt að þema starfsársins 2022-2023 yrði *fæðuöryggi á Vestur-Norðurlöndum*. Þá var samþykkt að næsta þemaráðstefna ráðsins yrði haldin í Þórshöfn í Færeyjum í janúar 2023 og að ársfundur yrði haldinn í Reykjavík í ágústlok 2023. Í tengslum við ársfundinn yrði auk þess haldinn borgarafundur þar sem almenningi gæfist kostur á að ræða við vestnorræna þingmenn. Að lyktum var Steinunn Þóra Árnadóttir einróma kjörin formaður ráðsins fram að næsta ársfundi.

Samhliða ársfundi heimsótti Íslandsdeild Kofoed-skólann, sem veitir heimilislausum í Nuuk aðstoð og þjálfun, auk þess sem þingmenn áttu fund með Ólafi Ragnari Grímssyni, formanni Hringborðs norðurlóða. Þá fékk Íslandsdeild kynningu á framkvæmdum við þrjá nýja flugvelli í Grænlandi frá fyrirtækinu Kalallit. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar Vestnorræna ráðsins og á vefsvæðinu www.vestnordisk.is.